

Marijana Tomelić
Split

PÈLIŠKĒ SMÌHŪRICE II.

ŠPŔKA NÓGA

Zabòlila Íva nóga i odlúčijo pòc ù doktora. Nòge su mu bìle špørke, a òn lìn za ih ópra pa òprò sàmo ònù bòlesnu. Kà je dòšò ù doktora, òvì røkò:

- Kàži mi štò ti je?

- Bolí me nóga - røkò mu Ívo.

- Ájde, kàži mi tù bòlesnù nògu!

Òvì mu kázò, a døkòr tìjo vìdi ì drugu da ih usporèdi. Ívan će mu:

- Ne mógu ti òvù kàza, òva nìje sprèmna - i pù doma.

VETERINÂR

Búde vòzijo kamijòn. Kà je dòšò u Pònìkve, stò kamijòn pa nì napri ni náse. Izàšò vànka, ìntrò na čòvika d'ì čekā veterinára da mu prìgledā tòvara. Tòvar b'ìjo za krépat. Búde ì škèrca røkò da je òn veterinâr. Čòvik vàs sr'itan s nìjn pù doma. Búde mu kázò:

- Vèlika je ràbota prìd nama, vājalo bi prívò štògo ízi.

Čòvik nàčejo pršut, stāvijo s'ira i vína, a òvi fògo j'is. Kà se dóbno nàjio i nàloko, røkò:

- Hòmo sà v'idi tòvara!

Kàko nìje znò štò će čìni, røkò čòviku da tòvaru pòdignē rēp, a òn pòšò sprìda, zgràbijo ga za glāvu, otvòrijo tòvaru gùbicu i pítò čòvika:- V'idiš li me?

- Nè vidìn, mà kàko ću te v'idi.

Búde je ònda konstatírò: - Sìgūrno mu je špòrak trbuh.

Čòvik sàmo štò ga nìje ùbìjo.

URBANIZÁCIJA

Ūsri bīlā dāna Mého je hòdijo pù doma. B'ijo je pjān kō čēp. Pròlazijo prīko pjāce, a n'igdi n'ikōga. Sēnjō je kù mu vāja prōc, mā fal'ijo pa bùbnijo glavōn o kantūn.

- Vrāg ih òdnijo, d'ī su kùcu zgrādili! - víkō je na vās glās.

GRANÁTA

Za vrīme drūgōg svìskōg ràta Nijémci stāli na jednōmu b'rdū. Po nōci bàcali granáte. Tō je svítlilo i fijúkalo nà sve strānē za křepat ò strāha. Pripala se čējad.

Gōjko nīje ò straha znō štō će. Zb'ijo se uz Māta:

- Bōže libèrāj da te òvō pògodi, iskópa će ti òko!

PROCÉSIJA

Stārī su pripovídali da je za Svētōga Àntuna trībala b'ì vèlikā procésija kròs poje. Nòsijo se kīp sv. Àntuna. Kā su vādili kīp s oltára, kīp pō i ràzbijo se. Vājalo je ništo izmìsli jēr kō će dā drūgī kīp, pa obúkli rēmetu u sv. Àntuna i stāvili ga za nōsi. Póšla procésija kròs poje, pòšlo tō ù dugo, rēmeti se prīprlo za pōc nà strānu pa je pōtiho govōrijo: - Kālājte me!

Kāko ga nīsu abādali, víkō je svē jāčē dōk se nīje pòčejo béčit: - Kālājte me, kālājte me, jūdi, stīslo me!

Júdi su se křstili i razb'žali, a křstū se i dānas!

VÈČERA

Pàrēnta iz Àmerike písala Ìvanu da mu šājē pāk, a unūtra ništo līpo za ízis, āko ga bùde gùstalo da će mu impāka jōš téga. Dòlazijo Ìvan ù poštu, čekō pāk kō ozébō sūnce jērbo je vóljio dóbno i līpo ízis. Nádō se b'ì će répi o jástoga ili répi ò škāmpa u bùštama, štō su véc n'ikī iz Àmerike impakávali svojīma, pa pripovídali kāko je tō fino, gùstōzo. Tāko ništo delikāto. Ìvan nīje t'ijo sām ízis pa je za vèceru ordènjō svòju kumpāniju da jih tratā, a i da se nàpravī vážan kāko jih i òn mōžē tratáva, a ne ùv'ik čekāt da ònī njēga tratājū. Kā je nāpokon dòšō tī pāk, a kumpānija se skūpila, pōčeli su ga otvárat. Bīli su glādni i jédva su čekali kà će pòče jīs jēr n'iko od njīh nīje t'ijo dōma vèčerāt, da bi štō vīšē mōgō ízis u Ìvana. Svākī je mīslijo kāko se bōjē nájis u tūđōn kùci, mājī je dōma trōšak! Tāko su jédva čekali dōc do bùšta s māndōn. I kà su ih nāpokon sēnjali, zgrābili i otvōrili, a ònō unūtra sīmēnke! N'īšto kō šēnica, kō kukúruz, kō sīme za posádi ù zemju. N'igdi rībe, n'igdi mēsa! Ōstali su ìmpjatani!

Jídili su se na Ìvana, víkali na Àmeriku. I kà su se istrésli i ìspucali, sīli su za tavulīn i pozdrókali svē ònō sīmēnje. E, kāk'vē vèčerē, o njōn i dānas pripovídāju!

DELIBÈRÀNJE

Bàba Máre je ì mala lîpu gûmu za tóči víno. Dohòdili su is cìlõga séla, píta je i kòmu gõ je tríbalo, dávala je. Nìkima bi je dála, mà je nisu ùmili vráti pa je mòrala hódi pó njũ. Zàto je skòntala kàko će ih svè delibéra.

Kã je bàbi jèdan súsid pítõ da mu dáde gûmu za tóči víno, òna mu je rékla:

- E, mòj Ìvane, dála bi je já tèbi, mà mi je pàla iz rukè i ràzbila se u stõ komáda!

Tàko ga se delibèrala!

FÀLSÈ RÍČI

Jèdan dãn iza òbida Káte rékla mùžu da ìdè ù pojè póbra travùrinu i da nèće dõ do kã se smřknè. A òvì svè da ga nìšto bolí, škìvõ se i sùma, ženu spèdijo ù poje.

Káte prìko vráta, a òvì ù stranj, nà bačvu pa ùdri síka víno. Nahlápõ se dóbro!

Kã ònõ, nãkon nìkõg vrìmèna, èto ti Káte, ìmã bì da je nìšto zabòravila - lukíc, vãž ..., vrátìla se dõma, ùšla ù stranj i intrala ga. Òn se sãv iznèbušijo.

Skòro ga nije òšinila, a òn će ti njõn:- Káte, Káte, fãlsìh ríči!

TRÍ SLÕVA

Vìdila teta Káte jednõga kàko pròlazi poprì kùcu pa mu rékla da će mu dà bóba, nèka je pričekã. Kàko je pògledõ, mòrala mu je rít: - Je li ga ví dõma jídete? Lîpo je skũha ga, sa kã je mlád!

A òn će njõn: - Bùdì pamètna! Štõ ti mòžè bì lîpo sù trì slõva, a o téga dvã ìsta.

Òtad, bóme vìšè nìkõga bóbon nè nudì.

MÕŽDÀNÌ

Kã su ìgrali nà kartè u cìtõvnici za tavulínon, jèdan se b'jõ uzohòlijo jërbo je stãlno dobívõ.

- Kàko ti tõ Vlãho ìgrãš?

- Ìgrãn s pòla moždána - ìsprsijo se.

A Máto će nà tõ:

- I nèmãš ih vìšè.

BÕLÈS

Žãlìla se bàba Fíle tètì Áni svãkì dãn pò stõ púta:

- Bolí me rúka! Bolí me nõga! Bolí me gláva! Bolí me čélo, zũbi, trbuh!

Slūšala tō tēta Áne iz dāna ù dān, iz setēmāne u setēmānu pa jon jèdan pūt rékla:
- Bōga ti Fīle, kã ce te jèdan pūt jézik zabóli!

ZÉMJA

Za vríme onéga ràta kã je hòdila pūstā vójska pò Kōrčuli, pìvali su partizáni:

Kù národnā vójska pròje

Sr ĩna ce se zémja zvāt.

A jèdan stārī dòšō pa govōrī: - A kàko ce se zvà d'ì fèrmā?

SV. ÁNTE

Stípo je ù kamari ĩspod nōga ìmō burāl, a pòvišē njēga kvādar sv. Àntuna. Kã bi se òblokō, govòrijo bi kàko se òn i svētī Àntun vrtù na rìngišpilu. Kã su ga pítali zãšto ne prèstanē lókat, govòrijo bi da bi òn, àli s kīn ce se ònda svētī Àntun vríti?

GULOZINI

Na Kòmārdicu su dòlazili prodávāt rĭbu. Fèrmali bi s tòvaron òli mazgōn i zabécĭli se:

- Rĭbe! - Svĭt bi s kãrtōn u rúci dòlazĭjo i kupovō. Kō pō kĭla kō kĭlo, kàko kō! Bĭjo je nĭkĭ čovĭk ò škerca, tĭjo je znāt kōjĭ su gulozĭni. Stō je na Kòmārdicu, zabécĭjo se: - Rĭbe - pa se sãkrijo. Kã ěvo ti ih, ĭzlazū ĭz kućã s kãrtōn u rúci. Glĕdajū, nĕmã tòvara nĭ ribĕ. Obàzirū se okòlō sĕbe, vĭdū i drŭgĭ su izãšli, àli kàko nĕmã rĭbe, svĭ činū fĭntu, kō da su po nĭkōn drŭgōn pòslu dóšli. Govōrū ò vrimĕnu, o nĭkōn drŭgōn stvãri, rĭbu ne ùzimajū u ũsta, činū kŭco, da jin ne bi rékli da su gulōzni. Tãko se vrtū po Kòmārdici nĭko vríme i kã su se ùvirili da rĭbe nĕmã i da je nĭje ni bĭlo, pōju polãko pù doma. Svãk ò svōn pòslu. A òni štō se krĭvĭjo: - Rĭbe! - kã se pò drugĭ pūt zabécĭjo, jōpe su nĭkĭ izãšli, mã nĭsu dóšli na Kòmārdicu, vĭrili su ĭza mĭrã, òpet su činili fĭntu da su po nĭkōn drŭgōn pòslu izãšli. I jōpet vrãg rĭči ò ribi! Sãmo, da jin se ne bi réklo da su gulozĭni!

PJÁNSTVO

Ánto je bĭjo Vlãh. Rãdnĭk. Rabòtō je ù svakōga. Znō bi se oblókat kō mázga. Hòdĭjo bi po sĕlu pa bi ga díca gãdala zĕlenĭn smōkvama. Òne bi mu smōkve pùnĕ klĕpa ozvãnjale pò tikvĭ, a òn nĭšta. Ne bi se obàzirō, hòdĭjo bi dãje, tãko bi bĭjo pjãn.

Kã su òn i njĕgov sĭn Ívo vãdili prĭzinu ù nikōga čovĭka prĭko pŭklo pódne po zvĭzdãnu u Pòdbrĭžju, ožĕdnĭjo stārĭ Ánto pa rĕkō sĭnu da mu dòdã bòtĭju. Mãlĭ Ívo mu je dō sa svōn tòrbōn u kōjōn je bíla bòtĭja. Nĭje je tĭjo ĭzvadit jĕr mu je bíla pãla pa jon se òkrnjo grlĭn.

Stārī Ánte onáko ùmōran, nīje nì gledō nègo potégō, kã mu ònō cáklo po ústima pa pòčejo víka:

- Aaaa, sīne Ívo, òtrovō si cãću svōga!

PLÌTICA PŘŠUTA

Pripovídalo se da je u Pìjavīčini u nìkōn kùći bījo pónos i žéna skūhala makarúna, ìsikla přšuta za večeru. A ovému se čòvik u kòjēga se tòčilo, pàralo, da je tō véle za dāt za večeru. Zàto òn sàkrijo přšut ù blanak, a za večeru za jīs dō júdima makarúne. Òni v'ídili da nēma nīšta drūgo pa fōgo jīs makarúna i kruha. Kã se je čòvik pòmakō, b'ì ce pòšō utóči vína òli se popíša, nīko òd nījih otvòrijo blānak, a òno plìtica přšuta. Ízvadili je vānka, pa fōgo ùdri. Dèboto, ìzili svē dōk se òv'ì vrátijo. Ónda brzo, tumbali plìticu náse i kō da nīšta nīje bīlo.

Mùčali óni, mùčō ì òn, mã je jòpet tō nīko od ponósniaka pripòvidijo, kãko bi se ìnače znālo.

RJEČNIK:

Napomena: Za svaku riječ uz njezino obrazloženje navedeni su i primjeri uzeti iz teksta. Uz navedene primjere u zagradama se nalaze kratice koje označuju priču iz koje je primjer uzet.

Kratice:

adv. - prilog	P - Pjanstvo
atr. - atributni izraz	pej. - pejorativno
B - Boles	pej. - pejorativno
conj. - veznik	pf. - svršeni glagol
D - Deliberanje	PP - Plitica přšuta
excl. - uzvik	PR - Procesija
f - ženski rod	praep. - prijedlog
fig. - figurativno	SA - Sveti Ante
FR - False riči	ŠR - Šporka noga
G - Gulozini	U - Urbanizacija
GR - Granata	V - Večera
impf. - nesvršeni glagol	VT - Veterinar
M - Moždani	Z - Zemja
m - muški rod	
n - srednji rod	

- abádat**, impf. - voditi računa, obazirati se; *Kako ga nisu abadali* (P).
- blānak**, blānka m - drvena klupa s naslonom; *Zato je on sakrijo pršut u blanak* (PP); *otvorijo je blanak, a ono plitica pršuta* (PP).
- bòtija**, -ē f - staklena boca; *u kojon je bila botija* (P).
- bübñit**, pf. - udariti; *bubnijo glavon o kantun* (U).
- burāl**, burála m - toaletni stol s ogledalom; *Stipo je u kamari ispod noga imo bural* (SA).
- büşta**, -ē f - limenka; *tako su jedva čekali doč do bušta s mandon* (V).
- čitōvnica**, -ē f - čitaonica; *Ka su igrali na karte u čitovnici* (M).
- čējad**, čējādi f - svijet; *Pripala se čejad* (GR).
- cáklo**, -a n - staklo; *ka mu ono caklo po ustima* (P).
- delibéra se**, pf. - riješiti se nekoga; *kako će ih se sve delibera* (D).
- dohódit**, impf. - dolaziti; *Dohodili su is ciloga sela* (D).
- fālit**, pf. - pogriješiti; *ma je falijo* (U).
- fērmāt**, impf. - stati; *Fermali bi s tovaron* (G).
- fōgo**, adv. - brzo; *pa fogo jis makaruna* (PP); *Bude fogo jis* (V).
- gulozīn**, gulozina m - onaj koji voli puno jesti; *tijo je znat koji su gulozini* (G).
- gūstat**, impf. - prijati; *ako ga bude gustalo* (V).
- gūstōzo**, adv. - ukusno; *pa pripovidali kako je to fino, gustozo* (V).
- impákāt**, pf. - poslati u paketu; *da će mu impaka još tega* (V).
- impakávat**, impf. - slati; *što su već niki iz Amerike impakavali svojima* (V).
- īntrat**, pf. - susresti; *ušla u stranj i intrala ga* (FR); *intro na čovika* (V).
- is**, praep. - iz; *dohodili su is ciloga svita* (D).
- iznebušīt se**, pf. - iznenaditi nekoga iznenadnim pojavljivanjem; *On se sav iznebušijo* (FR).
- jērbo**, conj. - jer; *jerbo je stalno dobivo* (M); *jerbo je volijo* (V).
- jīs**, impf. - jesti; *a za večeru za jis do judima makaruna* (PP); *pa fogo jis* (PP); *ko će počēt jis* (PP).
- jōpet**, adv. - opet; *I jopet vrag riči o ribi* (G); *ma je jopet to niko od ponosnika pripovidijo* (PP).
- kāmara**, -ē f - soba; *Stipo je u kamari ispod noga imo bural* (SA).
- krēpat**, pf. - umrijeti; *Tovar bijo za krepāt* (V); *za krepāt o straha* (GR).
- krívīt se**, impf. - vikati; *A oni što se krivijo* (G).
- kūco**, excl. - naredba za šutnju; činit kuco - šutjeti; *činu kuco da jin ne bi rekli da su gulozni* (G).
- kumpānija**, -ē f - društvo, grupa prijatelja; *pa je za večeru ordenjo svoju kumpaniju* (V); *a kumpanija se skupila* (V).
- kvādar**, -ra m - slika; *a izviše njega kvadar svetoga Antuna* (SA).

- libérat se**, pf. - riješiti se; Bože liberaj! - Bože sačuvaj!; *Bože liberaj!*(GR).
- lókát**, impf. - *piti; zašto ne prestane lokat* (SA).
- mânda**, -ē f - hrana; *Tako su jedva čekali doć do bušta s mandon* (V).
- mîr**, míra f - zid; *virili su iza mira* (G).
- nahlápat se**, pf. - najesti se; *Nahlapo se dobro* (FR).
- nalókát se**, pf. - napiti se; *Ka se dobro najijo i naloko* (V).
- náse**, adv. - nazad; *tumbali pliticu nase* (PP).
- òli**, conj. - ili; *Fermali bi s tovaron oli mazgon* (G); *oli se pošo popiša* (PP).
- oblókát se**, pf. - napiti se; *Zno bi se oblokát ko mazga* (P); *Ka bi se obloko* (SA).
- ordénjat**, pf. - naručiti; *pa je za večeru ordenjo svoju kumpaniju* (V).
- pàk**, -a m - pismo; *čeko pak ko ozebo sunce* (V); *da mu šaje pak* (V).
- pàra se**, impf. - činiti se; *A ovemu se čoviku u kojega se toćilo paralo* (PP).
- pàrēnta**, -ē f - rodbina; *Parenta iz Amerike pisala Ivanu* (V).
- pariçávat se**, pf. - spremati se; *Jedan čovik i stari dide Pero dugo su se pariçavali za poč u Dingače* (PD).
- plitica**, -ē f - zdjela u kojoj se donosi hrana na stol; *a ono plitica pršuta* (PP); *tumbali pliticu nase* (PP).
- fînta**, -ē f - varka; činit fîntu - praviti se; *svi činu fîntu* (G).
- pónos**, -a m - toćenje vina; *Pripovidalo se da je u nikon kući bijo ponos* (PP).
- pòpri**, adv. - ispred; *prolazi popri kuću* (TS).
- poždrókat**, pf. - na brzinu nešto pojesti; *i poždrokali sve ono simenje* (V).
- pripóvidat**, impf. - pričati; *pa pripovidali kako je to fino* (V); *o njoj i danas pripovidaju* (V); *Pripovidalo se da je u Pijavičinu* (PP).
- pripòvidit**, pf. - ispričati; *ma je jopet to niko od ponosnika pripovidijo* (PP).
- ràbota**, -ē f - rad; *Velika je rabota prid nama* (V).
- rabótat**, impf. - raditi; *Raboto je u svakoga* (P).
- rît**, pf. - reći; *morala mu je rit* (TS).
- setēmāna**, -ē f - tjedan; *iz setemane u setemanu* (B).
- sénjat**, pf. - nešto označiti; *senjo je ku mu vaja proč* (U).
- skòntat**, pf. - 1. zbrojiti, 2. smisliti; *Zato je skontala kako će ih sve delibera* (D).
- spēdit**, pf. - poslat; *Suma, ženu spedijo u poje* (FR).
- strānj**, -a m - konoba koja se nalazi u zasebnoj kući; *ušla u stranj i intrala ga* (FR); *a ovi u stranj na bačvu pa udri srka vino* (FR).
- sūma**, part. - dakle; *Suma, ženu spedijo u poje* (FR).
- škērac**, škērcā m - šala; *Bijo je niki čovik o škerca* (G); *Bude iz škerca reko* (V).

škiva se, pf. - zabušavati; *A ovi, sve da ga ništo boli, škivo se* (FR).

špòrak, atr. - prljav; *Noge su mu bile šporke* (ŠN); *Sigurno mu je šporak trbuh* (V).

tavulīn, tavulīna m - stolić; *sili su za tavulin i poždrokali sve ono simenje* (V).

tīkva, -ē f - pej. glava; *one bi mu smokve pune klepa ozvanjale po tikvi, a on ništa* (P).

tràtat, pf. - počastiti; *ordenjo s kumpanijon da jih trata* (V); *a ne uvik čekat da oni njega trataju* (V).

tùmbat, pf. - ubaciti; *Onda brzo, tumbali pliticu nase* (PP).

vâž, -a m - sud koji se koristi u polju; *ima bi da je ništo zaboravila - lukić, važ* (FR).

zvizdan, -a m - izraz koji se koristi kad je jako vruće; po zvizdanu - po vrućini; *priko puklo podne po zvizdanu* (P).

zabéči se, pf. - zavikati; *Fermali bi s tovaron i zabečili se* (G); *Sto je na Komardici i zabečijo se* (G).